

הרב חנני' מאיר פאללאק
ברוקלין נ.י. יצ"ו

ברין אם מותרים אנשי הצלה לחזור לביתם בשבת

משלש סאין ולא מחמשה סאין כדי שלא להרבות במלאכות דאורייתא קצירה זורה טוחן ובורר ומרקד, ושיטת הרבנן דמתירין בעומר כד' הרבנן בעדות החודש דבין נראה בעליל ובין לא נראה בעליל מחללין את השבת, ואם נאמר דבעדות החודש לא התירו אלא איסורי דרבנן ולא מלאכות דאורייתא, א"כ האיך השוה אותן אהדי דבעומר דיינין אדאורייתא, ומוכרח דגם בעדות החודש התירו לרבנן אף איסורי תורה, ומדמפרש שם הטעם משום דא"כ אתה מכשילן לעתיד לבוא הרי מוכרח דסברא זו לבד סגי להתיר אף איסורי תורה.

וגם מהמשנה להלן שם בר"ה מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבם רבי עקיבא בלוד, שלח לו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים נמצאת אתה מכשילן לעתיד לבוא, ועיי' בהרע"ב ובפיה"מ להרמב"ם שם וז"ל שלח לו רבן גמליאל אע"פ שאלו העדות הם בלי תועלת, שמא יהיה אצל אחד מהם בזמן העתיד עדות מועיל בירח אחד, וימנע מלבא להעיד מפני שלא נשמע דבריו בזמן שעבר עכ"ל, ועיי' ברש"ש שם דלא חששו לשמא יפסל אחד מהם ויצטרכו להם כדי שיצטרפו עם האחר דבארבעים זוגות וודאי אין לחוש לזה, וכ"ש כשנראה בעליל דאין בהם תועלת, והתירו רק מטעם דנמצאת מכשילן לעתיד לבוא.

וכתב החת"ס בתשובותיו (או"ח סי' ר"ג) לפרש גמרא זו, וז"ל בא"ד ודוחק לומר שלא ה"י בידם לא מקלות ולא צידה ואין חילול שבת אלא בתחומין דרבנן והם אמרו והם אמרו, וא"כ לר"ע דס"ל תחומין דאורייתא (סוטה כ"ז ע"ב) שפיר עכבם, ור"ג אליבא דהלכתא שלח ל"י זה דוחק, ע"כ הרי דס"ל בפשיטות דהעדים היה צריכין לחלל את השבת באיסורי דאורייתא, ואפ"ה ס"ל לרבן גמליאל דאסר לעכבם מטעם סברת דנמצאת אתה

בדבר המצוי ושכיח בפרט במעונות הקיץ וביחוד אצל אנשי חברת הצלה, שנסעו לקריאה של פקוד נפש בשבת והוצרכו להוביל את החולה לבית החולים, וכעת הנידון לאחר שכבר גמרו תפקידם האם מותר לחזור לביתם, באופן שע"י הנהגת הקאה"ר שלהם וכדומה יצטרכו לעבור על איסורי תורה, והמציאות מוכיח שאם לא נתיר להם החזרה, אז ימנעו מתחילה לעסוק בפיקו"נ בשבת, ויש לעיין אם זהו סיבה מספקת להתירה בשבילה לחלל את השבת, והיות שיצא קונטרס לערער על זה לכן כדי להעמידו על בריו נכתבו הדברים דלהלן.

הוכחות דמועיל אף לדאורייתא

גרסי' בר"ה (כ"א ע"א) ובמנחות (ס"ד ע"ב), בין שנראה [הלבנה] בעליל בין שלא נראה בעליל מחללין [העדים] את השבת, ורבי יוסי אומר אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת, וברש"י במנחות שם ד"ה שהרי, כיון דבעליל נראה ב"ד נמי ראוהו, וטעמא דרבנן מבואר בגמ' הטעם משום דאל"כ נמצאת אתה מכשילן לעתיד לבא, וברש"י דוימנין דלא יראה בעליל ויאמרו העדים כמו שראינוהו אנו כן ראוהו ב"ד ולא נחלל את השבת, ואיכא מכשול דלא יהא חודש נקבע כהלכתו עכ"ל, הרי דסברת חכמים שחולקין על רבי יוסי אינו מטעם דחששו דאפי' אם נראה בעליל עדיין יש חשש קטן דאולי יצטרך ב"ד להם, אלא גם החכמים ס"ל בהא כרבי יוסי דמאחר שנראה בעליל וודאי אין צורך בהן, אלא ההיתר הוא מטעם חשש מכשול דלעתיד לבוא.

ומוכח שם עוד, דגם לענין איסורי תורה מקילין משום חשש דנמצאת מכשילן לעתיד לבוא, שהרי הגמ' רוצה להשוות שם שיטת רבי יוסי לרבי ישמעאל, דס"ל דעומר בא בשבת

לעשות החילול ע"י גוי בלי שום איחור ועצלות כלל, מ"מ היות שקיים חשש דאם נעשה החילול ע"י גוי אז אפשר שיצא מזה מכשול בלעתיד, שאם לא יהיה שם גוי יטעו ויאמרו שאין היתר לחלל לצורך פיקו"נ ואתי לאהדורי בתריה ויסתכן החולה, לכן חייבין לעשות ע"י ישראל דווקא, אף שע"ז יחלל את השבת בדאורייתא ללא צורך, מ"מ משום חשש דנמצאת אתה מכשילין לעתיד לבוא מתירין אפי' איסורי דאורייתא, וכן לדעת המח' א"צ לחפש עצה לעשות החילול לצורך פיקו"נ ע"י שינוי כדי להקטין את חומר החילול, דע"י השינוי אינו אלא איסור דרבנן, דדילמא במקום שלא יהא אפשר לעשות החילול ע"י שינוי יטעו שההיתר דפיקו"נ הוא רק ע"י שינוי ויסתכן החולה, לכן מותר לעשות איסור דאורייתא כדי שלא יבא להכשל לעתיד לבוא.

וראיתי בתשו' ויען אברהם למו"ח הג' שליט"א (סי' מ"ז אות ב') שהאריך להסיק דמשום חשש דלא יכשל לעתיד אין מתירין איסור דאורייתא, וכ' לדחות ראייה הנ"ל מדברי הר"ן והרא"ש ד"ל דבאמת ס"ל להר"ן והרא"ש והמח' דהחשש דשמא יכשל לעתיד לבוא אינו מועיל לדחות איסור דאורייתא, רק כאן אין איסור כלל מעיקרא, והוא עפ"י סברת הרב בשו"ע שלו בביאור שיטת המח', וז"ל בא"ד (סי' שכ"ח סי"ג) לפי שהשבת דחוויה הוא אצל פיקו"נ ולא הותרה לגמרי, וכל שאפשר להצילו בלא חילול שבת אינה נדחית בשבילו, ומכל מקום אף אם יש לפנינו נכרים או קטנים שאינן בני מצות אין אומרים הרי אפשר לעשות ע"י אלו ולא יתחלל שבת ע"י ישראלים בני מצות, לפי שמכיון שאין דרך להצילו אלא בעשיית מלאכה האסורה בשבת הרי נדחה השבת בשבילו לגבי ישראלים המחוייבים בהצלתו ואין כאן חילול כלל, ולא עוד אלא אפי' אם בא הישראל להחמיר על עצמו לעשות ע"י גוי או קטן או מחמת שאינו רוצה לטרוח בעצמו, יש איסור בדבר מדברי סופרים שמא יאמרו הרואים בקושי התירו פיקוח נפש ואין מתירים אותו לכתחלה ע"י המחוייבים במצות, ושמא יבוא הדבר שכשלא

מכשילין לעתיד לבוא, ומוכח דפשיטא ליה להחת"ס שסברא זו מועיל להתיר אף איסורי תורה.

והכי פסק החת"ס להדיא בתשובה (השמטות לחו"מ סי' קצ"ד) בדין רופא יהודי ונוסע על העגלה ביום ש"ק לפקח על נפשות עכו"ם משום סכנת איבה. ומסיק שם לבסוף בזה"ל, ונ"ל דעכ"פ אסור לחזור למקומו אחר שעסק ברפואו של אותו הגוי "דלא דמי לההולכי' להציל מן הגייס דחוזרים למקומם דהתירו סופם משום תחלתם שמא לא ילכו ויהי' סכנה לישראלים" אבל הכא אף ע"ג דאם לא ילך לעסוק ברפואות אפשר שהי' סכנה [משום איבת הגוי] מ"מ אין להתיר לחזור משום תחלתם דהכא שגם הוא בסכנה אדרבא עיקר הסכנה הוא על עצמו ליכא למיחש שאם לא יתירו לו לחזור לא ילך פעם אחרת זה אינו דהוא יחוש לעצמו "משא"כ בהולכי' להציל מן הגייס וכו' שהולכי' להצלת אחרים בהא איכא למיחש" עכ"ד הרי דאפי' בנוסע עם עגלה שיש בה משום מחמר ואפי' התיר והקיל החת"ס לחזור בהולך לרפאות יהודים אחרים דאפשר שיתרשל וימנע מלילך להציל, ולא התנה החת"ס שם שלא יהא באופן שיש משום מחמר, וכמש"כ אצל נוסע לרפאות גוים וכשיטתו בתשובתו או"ח סי' ר"ג הנ"ל דאף לענין איסורי דאורייתא מקילין משום חשש דשמא יכשל לעתיד לבוא.

וראיה נוסף מוכח גם מכאן בדיני פקו"נ עצמו, ממ"ש הר"ן (דף ד' ע"ב בדפי הרי"ף) על הגמ' יומא (פ"ד ע"ב), ואין עושין דברים הללו ע"י עכו"ם וכו', אלא ע"י גדולי ישראל וז"ל שמא יאמרו בקושי התירו פקוח נפש ואין מתירין אותו לכתחלה ע"י המחוייבים במצות, ושמא יבוא הדבר שכשלא ימצא עכו"ם וקטנים לא ירצו לחלל את השבת ע"י ישראלים גדולים, וכ"כ הרא"ש שם (פ"ח הי"ד) זימנין דליתנייהו ואתי לאהדורי בתרייהו ע"כ, והובא להלכה בשיטת המחבר בשו"ע (סי' שכ"ח סי"ב), והחזיק אחריו הטו"ז והשו"ע הרב, ואחריהם נמשכו להלכה רוב הפוסקים האחרונים ז"ל, ומדבריהם למדנו דאף שיכולין

דכל היכי דאפשר לשנויי משנינן, וחיביבין לחזור אחר השינוי ולא לעשותו באופן הרגיל והוא כדי להקטין האיסור שלא יהיה בה איסור תורה, וא"כ הרי מוכרח דס"ל להר"ן דאף באופן הרגיל ג"כ עדיין יש בה איסור, רק באי אפשר בשינוי אז מותר משום פיקו"נ ודלא כד' השועה"ר הנד', ואפ"ה כלפי אי צריך ליקח גוי כשיש לפנינו בלי שום איחור, כ' הר"ן דאסור לעשות ע"י גוי אף שמסלק האיסור דאורייתא ע"י גוי, מ"מ אסור דשמא יבוא להכשל ויטעו שצריך דווקא עכו"ם, וזימנין דליתנייהו ואתי לאהדורי בתרייהו, ויסתכן החולה, וא"כ הדרינן להאמור לעיל דמהר"ן מוכח דמשום טעם שלא יכשל בעתיד סגי להתיר אף איסור דאורייתא, [ולענין שינוי עיי' בקצוה"ש סי' קל"ה בדה"ש אות י' דרק לענין גוי חוששין שאתי לאהדורי אבתרייהו, אבל בשינוי אין חשש כ"כ מכשול בלעתיד, ועי' עוד ב"ח סי' של"א ס"ז וביאור הגר"א יו"ד סי' רס"ו אות י' עיי"ש].

מחלק בין שלא יצא מכשול או שלא יעשה תיקון

ומ"ש עוד בויען אברהם שם סוף אות א', להוכיח ממה שדנו הנו"ב (יו"ד סי' ר"י) והחת"ס (יו"ד סי' של"ו), בנידון כהן שרצה ללמוד חכמת הניתוח על גופי מתים, וסבר הכהן שאף שאסור לו לטמאות למתים מ"מ היות שבידיעות חכמה זו יוכל לרפאות חולים אחרים וא"כ הוי ענין של פיקו"נ ופיקו"נ דוחה אפי' שבת החמור כ"ש איסור טומאת הכהנים והשיב הנו"ב בזה"ל שם בא"ד, ואמנם כ"ז ביש ספק סכנת נפשות לפנינו כגון חולה או נפילת גל, וכן במס' חולין שם גבי רוצח הפיקוח נפש לפנינו, וכן אפילו לענין ממון שם במס' ב"ב ההיזק לפנינו, אבל בנדון דידן אין כאן שום חולה הצריך לזה רק שרוצים ללמוד חכמה זו אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה ודאי דלא דחינן משום חששא קלה זו שום איסור תורה או אפילו איסור דרבנן, שאם אתה קורא לחששא זו ספק נפשות, א"כ יהיה כל מלאכת הרפואות שחיקת ובישול סמנים והכנת כלי איזמל להקזה מותר בשבת, שמא יזדמן

ימצאו נכרים או קטנים לא ירצו לחלל ע"י גדולי ישראל עכ"ל הרב.

הרי דגם אם סובר שבת דחוויה ולא הותרה ג"כ אין איסור מהתורה מעיקרא כלל, יען שכל דבר שדרך הרגיל דהיינו כמו כאן שדרך הרגיל לעשות ע"י ישראל, וע"י אופן הרגיל שלא ע"י שינוי, אמרה תורה ע"ז וחי בהם חלל עליו את השבת, ואין מן הצורך לחפש עצות ואופנים אחרים להקטין האיסור, שהרי אין כאן איסור כלל, ולכן ס"ל להר"ן והרא"ש דמותר ע"י ישראל אף אם יש לפנינו עכו"ם, וכן אין צריך שינוי, ומה שהצריכו הטעם דמשום שמא יבוא להכשל לעתיד לבוא, הוא רק כדי להשמיע שיש גם איסור בדבר לעשותו ע"י עכו"ם ואסור להחמיר על עצמו, כדי שלא יסברו בעתיד דפיקו"נ מותר ע"י גוי דווקא, אבל מסברת שלא יכשל לעתיד בלחוד אי אפשר להתיר איסור דאורייתא עכ"ל שם.

אמנם אין בזה כדי דחייה, שהרי על כרחן הר"ן כשלעצמו לא ס"ל כסברת השועה"ר הנד', דכל מה שעושין ע"י מי שרגיל בחול וע"י האופן הרגיל בחול התירה התורה, מאחר שהר"ן אף שכ' דע"י גוי וקטן אסור לעשות רק ע"י ישראל גדולים דווקא, מ"מ לענין אם אפשר לעשות ע"י שינוי כ' שמחיובין לעשות בשינוי דווקא ולא באופן הרגיל, ומוכרח דלא ניחא ליה בסברת השועה"ר, שהר"ן כתב על מתני' (שבת קל"ז), עושין כל צרכי מילה מוהלין ומוצצין ונותנין עליה אספלגית וכמון, אם לא שחק מע"ש לועס בשינוי ונותן, וברש"י והתוס' שם פירשו לועס בשינוי, כמה דאפשר לשנויי משנינן לכן טוחנה בשינוי, ויש שם פלוגתא דרבוותא בפ' המשנה אם הוא מקודם המילה ואין סכנה עדיין או לאחר המילה וכבר יש סכנה לפנינו, ושי' הר"ן הוא בזה"ל והיכי דאישתפיך חמימי או איבדר סממני לאחר המילה, פשיטא דמחממין ושוחקין מפני הסכנה, ומיהו כל היכי דאפשר לשנויי משנינן, וכדתנן במתני' לועס בשינוי ונותן עכ"ל הר"ן, ויוצא לן בדעת הר"ן דאף במקום פיקו"נ ממש, דאיבדר ליה הסממנים לאחר המילה וצריך להציל התינוק מפני פיקו"נ, אפ"ה כ' הר"ן

על כל העולם מדוע אין הם לומדים חכמת הרפואה כדי שאם יחלה אחד ח"ו יוכלו לרפאותו, וכ"ש שעל הכהן בוודאי שאין שום טענה, וא"כ אף אם בסוף יבוא לידו חולה כזה ג"כ אינו באה לידי "מכשול ואיסור" כלל, ורק למי שכבר יודע ומכיר באומנות וחכמת הניתוח, ועתה יש לפניו חולה שיכול לעזור לו ואינו מרפאו, אז הרי הוא עובר על לאו דלא תעמוד על דם ריעך, ואסור לו להשתמט מזה אבל מעיקרא אין עליו שום חיוב לימוד חכמת הרפואה, ולכן כתבו הנובי" והחת"ס דאין שייך להתיר להכהן לטמאות על מתים בלימוד מלאכת הניתוח מטעם היתר פיקו"ג ומכשול דלעתיד לבוא, דאף אם יהיה כאן חולה ולא יוכל לרפאותו עדיין לא בא לידי איסור ומכשול כלל.

אבל בהאי דינא דקידוש החודש, וכן בדינא שכ' הר"ן דאם יעשה השתא כשיש גוי לפנינו הפיקו"ג ע"י עכו"ם אז לעתיד לבוא יחזור אחר העכו"ם, שמעיקר הדין אסור אז להתעכב אפי' רגע אחד בחולה מסוכן, כדי להקטין את החילול שבת, ואם הם אכן חוזרין אחר עכו"ם הרי הם עוברין על לא תעמוד על דם רעך, וכדי שלא להכשילם בזה להחמיר על עצמו בפיקו"ג שלא כדין, לכן הקילו חז"ל לד' הר"ן שלעולם אפי' יש לפנינו וא"צ לחזור אחרי אפי"ה אסור לעשות ע"י עכו"ם, וזה אף לד' הנובי" דהרי כאן סוכ"ס יבוא לידי מכשול ואיסור בעיכוב רפואת החולה, משא"כ בעובדא של הנובי" והחת"ס הנ"ל.

וכן הוא לגבי אנשי ההצלה, היות שמן הדין מאחר שכבר הם מומחים ויודעים איך לרפאות החולה, א"כ כעת עתה אסור להם להשתמט מלילך לרפאות את החולה בלי שום אמתלא שבעולם, ואם הם אכן משתמטים באיזה אופן שיהיה, אז עוברים ח"ו על לאו דלא תעמוד על דם ריעך, ומכיון שזה ברור דאם נאמר להם שישארו כל השבת בבית החולים אז לא ירצו לילך ולשבות בכל ב' או ג' שבתות בבית החולים וישתמטו מלילך כלל, ואז יעברו ח"ו ויגיעו לידי איסור ומכשול חמור, לכן מותר

היום או בלילה חולה שיהיה צורך לזה, ולחלק בין חששא לזמן קרוב לחששא לזמן רחוק קשה לחלק עכ"ד, ובדומה לזה ממש העלה החת"ס בתשו' הנ"ל, א"כ הרי לכאורה מפורש יוצא מדבריהם דאם אין החולה לפנינו לא מיקרי פיקו"ג לחלל את השבת עבורו, ומסברת שמא יכשילן לעתיד לבוא ואולי יזדמן חולה, אי אפשר להתיר כלל.

אך לאחר העיון אי אפשר לומר כן, שהרי לפי"ז גם באיסורי דרבנן אין להתיר, וכמש"כ הנובי" דלא דחינן משום חששא קלא זו שום איסור אפי' איסור דרבנן, ותקשה מהגמ' דעירובין ר"ה ומנחות שזכרנו, שמפורש יוצא שיש איזה היתר משום חששא דיבוא להכשילם לעת"ל עכ"פ באיסורי דרבנן, וגם להחת"ס קשה שיסתור דברי עצמו באו"ח סי' ר"ג שכ' דחששא שמא יכשל לעת"ל דהיינו אף אין באין החולה לפנינו מותר אפי' איסורי דאורייתא, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' כ"ו) הביא השואל שם בתשו' ג"כ ראה זו מדברי הנובי" והחת"ס הנ"ל, והשבט הלוי שם מחלק בין העובדא של הנובי" והחת"ס שלא היה שכיח כ"כ לזמנינו ששכיח מאד רח"ל בכל שבת כמה פעמים שזה הוי כמו חולה לפנינו ע"כ, וצ"ע לחלק כך וכמו שכ' הנובי" בעצמו דלחלק בין חששא לזמן קרוב לחששא לזמן רחוק קשה לחלק עכ"ל, וא"כ בדומה לזה לחלק בין שכיח קצת לשכיח טובא קשה לחלק.

והנראה בזה הוא דלא דמי כלל, דהנה בכהן שרצה ללמוד חכמת הניתוח על גופי מתים, שכתבו הנובי" והחת"ס דאין שייך להתיר מטעם פיקו"ג כל שאין החולה לפנינו, שם הנידון דאף אם סוכ"ס בזה שלא ילמוד החכמה לא יהיה לו היכולת לעזור ולרפאות חולה משום שאינו בקי בחכמת הניתוח וימות החולה ח"ו, עדיין לא בא לידי מכשול כלל שהרי לא עשה בזה שום איסור במה שלא ריפא את החולה בשעה שאינו יודע איך לרפאותו, וגם אין שום תביעה עליו למה לא למד חכמת הניתוח לרפאות החולה הלז, כמו שאין טענה

אולם הרמב"ם שם פ"ב (הלכ' כ"ג) כ' וז"ל ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא לצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת, וכו', וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא ע"כ וכל הנו"כ נתחבטו עליו, שהרי הרמב"ם עצמו פסק בפכ"ז דיש להם רק אלפיים אמה, ודווקא במפחדים לשבות במקום אז מותרין לחזור למקומן, ובהג' יד איתן כ' דצ"ל שהרמב"ם קיצר וסמך על מש"כ בפכ"ז דהיינו דוקא כשהם מתפחדים לישב במקומן שהצילו בו ובאין מפחדין אה"נ דשוכתין שם ויש להם רק אלפיים אמה, והלח"מ (בפ"י מהל' מלכים) והאליה רבה (ס' ת"ז) הקשו עוד על הרמב"ם בפ"ב שכ' הטעם למה שמותרין לחזור, בכלי זיינן אף שיש בו איסור דאורייתא והוא משום כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא, הלא בגמ' אמרו הטעם שמותרין לחזור בכלי זיינן הוא מטעם מעשה שהיה שאירע שבאו לידי סכנת נפשות, ולא מוזכר כלל הטעם דשלא להכשילם לעתיד לבוא, והלח"מ נשאר בצ"ע וגם כל האחרונים נדחקו מאד ליישב זה עיי' בא"ר שם.

ומצאתי בהגהות עמק המלך על הרמב"ם בהל' מלכים פ"ו, למרנא מאור הגולה ר"ר אברהם אביש מפפד"מ, שכתב ביאור נפלא ליישב דברי הרמב"ם, ומבהיק אור חדש על סוגין דעירובין, ואעתיק לשונו בא"ד שם, בהל' שבת פירשנוה שדעתו (הרמב"ם) ז"ל, דוודאי משום הך מעשה שהיה שאירע פעם אחת לא התירו חכמים איסור שבת במלאכה דאורייתא, [לומר שלעולם יהיה מותר לחזור ולהוציא כלי זיינן ברה"ר], אלא דכלפי שהיו מתחלה נוהגין כן ולא חשו לכלי זיינן להניחן באחד מהמקומות, וכיון דאיכלע כי האי מילתא חשו חכמים שימנעו מלהציל ויחושו [המצילים] למה שאירע פעם אחת, ותדע שבכל המקומות שבא דברי חכמים על מעשה שאירע, אייתי הגמ' למחלוקת ר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן, כההוא דסנדל המסומר בשבת (ס' ע"ב) וביבמות (קט"ז ע"ב), [דרחב"א לא התיר אלא

להם לחזור לכיתם מטעם זה שלא להכשילם לעתיד לבוא.

ישוב שיטת הרמב"ם

גרסי' בעירובין (דף מ"ד ע"ב) במשנה. מי שיצא ברשות [חוץ לתחום כגון לעדות החודש או להציל מן הגוים ומן הנהר או חכמה לילד] ואמרו לו כבר נעשה מעשה [ואינו צריך לילך עוד] יש לו אלפים אמה לכל רוח, [ממקום שנאסר לו, ואף דמי שיצא חוץ לתחום אין לו כי אם ד' אמות בכה"ג שיצא ברשות התירו לו לילך אלפיים אמה לכל רוח] וכו', וכל היוצאים להציל חוזרין למקומן.

ומקשה שם בגמ' איספא, וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן, ואפילו טובא והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא, ואיכא ב' אוקימתות בגמ', הראשון דאין הכי נמי דאין רשאי לחזור יותר מאלפיים אמה, רק שהתירו בתוך אלפיים אמה עם הכלי זיין למקומו, ולא הצריכו שניחו הכלי זיין שם במקומם ולא יחלל שבת בחזרתן דהיינו בהעברת ד' אמות והוצאה מרשות לרשות, והטעם שהתירו מבואר בבבביתא דבראשונה היו מניחין כלי זיינן בחזרתן בבית החיצון, שהיה מוצאין חוץ לחומה, פעם אחת הכירו בהן האויבים ורדפו אחריהם, ונכנסו ליטול כלי זיינן, ונכנסו אויבים אחריהן, דחקו זה את זה, והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו האויבים, באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיינן, ועוד אוקימתא אחרת דכל היוצאין להציל חוזרין למקומן מיירי שיד העכו"ם תקיפה, ובכה"ג מותר לחזור למקומו אפי' יותר מאלפיים אמה, והרישא דיש להן רק אלפיים אמה מיירי בנצחו ישראל לכן מותר רק אלפיים אמה.

וכן פסק הרמב"ם (פרק כ"ז מהל' שבת הי"ז), כל היוצאין להציל נפשות ישראל מיד גוים או מן הנהר, או מן המפולת יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו, ואם היתה יד הגוים תקיפה והיו מפחדים לשבות במקום שהצילו בו הרי אלו חוזרין בשבת למקומן ובכלי זיינן עכ"ל, ובשו"ע (ס' ת"ז ס"ג) נמשך אחר דברי הרמב"ם אלו.

מבאר דחשש מכשול לעתיד הוא משום דהוה ספק פיקוח נפש

ולאחרונה יצא לאור קונטרס בשם בירור הלכה נחוצה, והאריך בסוגין בהפלגה גדולה בכמה קושיות ופירוקים, ומסיק בסכינא חריפתא לאסור לחברי ההצלה לחזור למקומן, אף אם אי אפשר להם לחזור ע"י עכו"ם, והמעיי"י היטב יראה שרוב דבריו נדחים בהאמור לעיל ואין מן הצורך להכפיל עליהם, ובאמת כבר העיר בזה בשו"ת שבט הלוי שם, דאינו רואה מה שיש לדון בזה, שהרי כל אחד מבין ומודה דאם נאסור לחברי ההצלה לחזור למקומן אז ברור שכוודאי יפרשו ויתרשלו מלילך להציל, א"כ יש בזה חששא אמיתית של פיקוח נפש, והלכה רווחת דאפי"ן ספק פיקוח נפש דוחה את השבת.

ובעיקר דבריו מ"ש להוכיח מהתוס' בעירובין דס"ל דההיתר של החזרה למקומן הוא רק באיסורי דרבנן ולא באיסורי תורה כמו שצריכין חברי ההצלה לעשות בחזרתן, וע"ז נבנה יסוד כל הקונטרס הנ"ל, וז"ל התוס' על הגמ' דכל היוצאים להציל חוזרים למקומם, והק' התוס' הא דלא חשיב ליה (בפ"ק דביצה י"א ע"ב) גבי הנך שלשה דברים שהתירו סופן משום תחילתן, דזה אינו חידוש, וכל הני צריכי כדאמרי' התם עכ"ל התוס', הרי כתבו התוס' דמה שהתירו להיוצאים להציל לחזור למקומן, הוא מטעם התירו סופן משום תחילתן, וכדוגמת הני ג' דברים שהתירו סופן משום תחילתן, ועל הני ג' דברים כתב המג"א בהל' יו"ט (סי' תצ"ז סק"ח) דלא התירו מטעם סופן משום תחילתן רק במלאכה דרבנן, אבל בדאורייתא לא, ע"כ וא"כ הרי מוכרח דלשי' התוס' דההיתר להיוצאים להציל להחזיר למקומן הוא מטעם התירו סופן משום תחילתן, כדוגמת הני ג' דברים, ובהני ג' דברים לא התירו איסורי דאורייתא אלא איסורי דרבנן כאלפיים אמה וכדומה, ומוכרח דעת התוס' דאי אפשר להתיר מטעם שלא יכשל לעתיד לבוא דהיינו סופן משום תחילתן, אלא באיסורי דרבנן ולא באיסורי תורה.

כמעשה שהיה ממש, ורבנן פליגי עליו וא"כ לרחב"א יאסר רק אם הוא ממש כמו המעשה שהיה], ואף דאפשר לומר דהכא התירו ומשום נפשות כו"ע [אפי"ן רחב"א מודין], מ"מ הוי ליה למירמי ולשנויי, אלא כדאמרן, וכו' עכ"ד.

וכוונתו נראה דס"ל דהרמב"ם סובר דלא מסתבר כלל שיתירו חז"ל לחזור עם כלי זיינן בגלל מעשה שאירע וקרה רק פעם אחת, ומסיבה זו יתירו לעולם לעשות איסור דאורייתא, לכן וודאי לא חשו חז"ל כלל לדבר זה, אלא חששם משום מעשה שאירע היתה מצד אחר, דאף שחז"ל לא חשו להמעשה שהיה אמנם חששו דההולך להציל בעצמו אכן יחוש לזה, ותהיה סיבה להתרשלות מלילך להציל בלעתיד, ואף שאירע רק פעם אחת מ"מ הם יחושו לחשש רחוק זה שמדיני התורה א"צ לחוש כלל לזה, לכן התקינו חז"ל שיהא מותרין לחזור למקומן בכלי זיינן כדי שלא יהיה שום סיבה להתרשלות בעתיד, והתירו מטעם זה איסורי תורה, וזה שהתירה הגמ' דכל היוצאים להציל חוזרין למקומן בכלי זיינן, הוא משום חשש דההולכים להציל יחושו למעשה שהיה, ונמצא דשוב אין שום סתירה בדברי הרמב"ם כלל, דעיקר הטעם הוא משום חשש שלא יכשל לעתיד לבוא, ומשום זה בלבד מתירין איסורי תורה, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ב והתוס' ד"ה כל, אך החשש דשמא יכשל לעתיד היתה בשביל חששם משום מעשה שהיה, ובגמ' מבאר הסיבה מדוע חששו ההולכים להציל ומפ' הגמ' משום מעשה שהיה, וזהו שכ' הרמב"ם בפ"ב הטעם כדי שלא יכשל לעתיד מותרין לחזור עם כלי זיינן.

ולאור זה הרי יש לנו עוד מקור מובהק להקל באיסור תורה משום חשש שמא יבוא להכשל לעתיד לבוא, דהרי כל מה שהתירו חז"ל משום מעשה שהיה היינו ג"כ רק כדי שלא יחושו ההולכים להציל להמנע ולהתירשלו מלילך להציל בלעתיד, א"כ גם כלפי נידון שיתרשלו מלילך לקריאת עזרה, דהרי קשה להם מאוד להיות כל שבת מחוץ לביתם, א"כ זה לבד מספיק להתיר להם לחלל את השבת ולבוא בחזרה כדי שלא להמנע בעתיד.

לאשמענין חידוש דין דבלאו הכי לא היינו מחדשין מדעתינו, משא"כ בחזרת היוצאין להציל אין חידוש כלל לומר שהתירו סופן משום שלא ימנעו בתחילתן, שהרי אין צד וצריכי לומר שאסור, דבמקום חשש וספק פיקו"נ אין מי שיסתפק ליאסר, לכן המשנה לא חשבו בהדיהו.

ולהנתבאר נדחה גם כן טענת יש מן האוסרים, דמסוגיית הגמ' שלא התירו חז"ל לחזור אלא עד אלפיים אמה, וס"ל דאף אם נימא שמותר להם לחזור אפי' באיסורי דאורייתא, מ"מ צריך לומר שכך קבעו חז"ל ואמדהו שבמקום צד של ד' אמות יתשל מליילך לעתיד, אבל באלפיים אמה לא יתשל בעתיד, ואף שאנו רואים בבירור שאכן הם מתרשלים אם נאסור להם, מ"מ אי אפשר לנו להתיר וליתן להם יותר עכ"ל.

אך מהעמק המלך מבואר דאין זה התיר וחידוש של חז"ל כלל, אלא מותר ועומד הוא מהלימוד דוחי בהם ולא שימות בהם, אלא דבראשונה לא היו צריכין כלל ליתן להם יותר מד' אמות, דהאיסור לא היה שום סיבה מחמת התרשלות בעתיד, ובזמן רבן גמליאל אמדהו חז"ל שכבר נעשה האיסור של יותר מד' אמות סיבה לחשש התרשלות בעתיד, לכן שוב שייך היתר דמן התורה להתיר יותר מד' אמות, כמו שהתירו לחזור בכלי זיינם משום חשש התרשלות בעתיד, והתירו עד אלפיים אמה ולא הוצרכו להתיר יותר, שאמדהו בזמנם שאין ההולכים להציל צריכין ליותר מזה, ובזמננו שכו"ע מודי דבודאי יתשללו בעתיד אם נאסור להם יותר מאלפיים אמה, שוב חזרה ההיתר מהכתיב דוחי בהם, להתיר להם יותר כדי שלא יהיה להם שום סיבה להתרשלות, ואין זה חידוש והיתר מדעתנו אלא מותר ועומד הוא מן התורה אלא המציאות נשתנה, [ומה שנשתנה מזמנם לזמנינו יבואר להלן בד"ה ומ"ש עוד], ואדרבה משום הכי מותר להם לחזור בכלי זיינם, כדי שלא יהיה להם שום סיבה להתרשלות אפי' על צד רחוק מאוד, כש"כ בנידון שברור שיתשללו בזה.

אך בהגהות עמק המלך הנ"ל מיישבו שם בדבריו הקצרים והנפלאים, וז"ל בא"ד שם ומאי דלא מני יוצאים להציל בפרק קמא דביצה עם החזרת תריסין, [והוא כקושיות התוס' הנ"ל], לפי שהתירו איסור דאורייתא וע"כ היתר גמור הוא עכ"ד, הרי דס"ל דהכא מטעם התירו סופן משום תחילתן, ושלא יכשל לעתיד לבוא, אכן התירו אף איסורי תורה.

וביאר דבריו הוא דמשום הכי לא חשבו חז"ל חזרת היוצאין להציל בין ג' דברים בפ"ק דביצה שהתירו שלא יכשל לעתיד לבוא והתירו סופן משום תחילתן, דבהני ג' דברים הם בגדר "היתר של חז"ל דווקא" דהיינו דמעיקרא דדינא הוי איסור, שנמנו עליו חז"ל והתירוהו, ואי לאו שהתירוהו חז"ל לא היה בידינו להתיר זאת מעצמינו אף בסברת דאי לא נתיר לו בסופן לא עבדי מעיקרא וממנעי משמחת יו"ט, דכמה דברים מצינו שלא התירו חז"ל אף שי"ל גם שם הסברא דסופן משום תחילתן, ואין שייך לדמות תקנת חכמים זו לזו, וכמש"כ התוס' בכמה מקומות, א"כ זה הוי החידוש דין שהצריך ליתנוי, כדי שנדע דבהני ג' דברים מותר, משא"כ בחזרת היוצאין להציל שאינו מותר משום תקנת חז"ל, אלא ההיתר הוא פשוט סופן משום דאתי למנוע מלעסוק בפיקו"נ בתחילתן, והוי ספק פיקו"נ, וספק פיקו"נ הלכה רווחת שדוחה את השבת, וא"צ לזה שום תקנת חז"ל, וא"כ אין בזה שום חידוש לאשמועינן דהיוצאין להציל מותרין לחזור למקומן שזה הוא דבר פשוט שכל ישראל יודעין, ולכן לא חשבו המשנה בין הני ג' דברים "שחידשו חז"ל והתירוהו" דזה אינו היתר מטעם חז"ל, אלא מותר ועומד הוא מהכתוב דוחי בהם ולא שימות בהם, א"כ אין זה חידוש דין לחשבו שם.

ומה נפלאה להאמור תירוץ התוס' שם על הקושיא דלמה לא חשבינן יוצאין להציל בין הני ג' דברים, ותי' בזה"ל דזה אינו חידוש וכל הני צריכי כדאמרי' התם, פירש דכל הני ג' דברים צריכין לאשמועינן שהרי יש בהם צד לומר שלא התירו סופן משום תחילתן דמניעת שמחת יו"ט וזהו הצריכי של הגמ', וע"ז צריך

בהחילול ברשות א"כ כבר מותר לגמור המצוה ברווחא, אף בחילול איסורי תורה, מכיון שאפשר שיהיה תועלת בהם באיזה אופן.

איברא דאף אם לו יהיבנא כדבריו דמותר רק במקום שיש איזה תועלת בעדותם [אף שזה קשה לומר דא"כ אין צריכין להיתר דשמא יכשילם לעתיד לבוא שמפורש בגמ' על זה], ומ"מ הרי גם בחברי ההצלה יש איזה אופן תועלת בחזרתם, כמו אם יהיה כמה קריאת לעזרה בפעם אחת ויצטרכו לחברים אלו שנסעו כבר ונשארו שם, ומבואר שם בהקונטרס דבציור כזה וודאי היה מותר להן לחזור, וא"כ יש לומר דלעולם יש להתיר מטעם זה אף דהוי חשש רחוק שיצטרך להם, ואין לחלק דכאן הוי חשש רחוק ואין להתיר בשביל כזה, מ"מ גם שיפסול העדות של ארבעים זוג דהיינו פ' אנשים, ולא יוכלו להצטרף אחד עם השני הוא חשש רחוק יותר, (ועי' ברש"ש) ועוד דכיון דחזי ליה כל כך אנשים וודאי נראה בעליל ונראה לכל ישראל (עי' שם), א"כ וודאי החשש רחוק יותר שיצטרך לעדותם, מהחששא דידן שיצטרך לחברי ההצלה אלו שאינם בבית, ולכן כמו בקידוש החודש אמרי' דהיות שכבר התחילו לחלל ברשות מותר להם לגמור ברווחא, אף כדי לצאת מחשש הרחוק, דשמא יצטרך להם, גם בחברי ההצלה נאמר כן דמותרין לחזור כדי לגמור המצוה ברווחא מהחשש דאולי נצטרך להם.

אכן באמת אין צריך לזה, שהרי בלא"ה מותרין לחזור כמו שנתבאר דמשום חשש שמא יבוא להכשילם לעת"ל, שיבואו למנוע מלעסוק בתחילה בפיקו"נ לכן מותר מלימוד הכתוב דוחי בהם, לעשות ולחלל אף באיסורי תורה.

בנוסע עם בני משפחתו אסור לחזור

ומ"ש עוד שם דעד שלא נתייחד ההצלה לא נשמע כזה מעולם, דההולך לפיקו"נ יחזור עם העגלה שלו דאיסור דאורייתא, ואנו אין לנו אלא מנהג אבותינו ע"כ, ותמה אקרא שהרי שכח דברי עצמו שהעתיק התשו' בחת"ס בהשמטות לחו"מ סי' קצ"ד שהתיר לרופא שנסע לצורך פיקו"נ לחזור בעגלה שלו, א"כ

וההוכחה לזה דהוא היתר פשוט ואינו חידוש והיתר של חז"ל, הוא מהא גופא, וכמש"כ בהג' עמק המלך שם, שהרי כאן התירו אפי' איסורי דאורייתא משם סברת של סופן משום תחילתן, ואם נימא דזה הוא היתר שחידשו חז"ל מדעתם הרי אי אפשר להם להתיר משום כך איסור דאורייתא, וכמש"כ המג"א בהל' יו"ט הנזכר, ומוכרח דכאן מותר אפי' איסורי תורה דזהו היתר של ספק פיקו"נ שדוחה את השבת, והחשש והספק היא משום תחילתן שימנעו מלעסוק בפיקו"נ, א"כ הרי אדרבא מהתוס' מוכרח דמותר מטעם הלז אף באיסורי תורה.

עוד היתר דאולי נצטרך להם במקומן

גם מ"ש בקונטרס הלז, לבאר דברי רבינו החת"ס המוצג בביש דברינו, שכ' דהתירו בקידוש החודש לחלל את השבת אפי' באיסורי תורה, משום החשש דשמא יכשילם לעתיד לבוא אם יראו שדבריהם אינם נשמעים, ובהקונטרס לא ניחא ליה בזה, שהרי לדעתו א"א להתיר משום החשש דלעתיד איסורי תורה, ולכן כתב דצ"ל בדברי החת"ס דמצינו שהתורה התירה משום פיקו"נ, אפי' דברים שאין להם הכרח גמור, לא מבעיא למ"ד שבת הותרה ואפי' למ"ד שבת הודחה מ"מ התירה התורה כמה דברים כדי שיהא ההיתר מרווח, וכמש"כ התשב"ץ (ח"ג ל"ז) דמש"ה מותר לשחוט לחולה בשבת אף שנבילה הוא איסור קל משבת, וז"ל שם וכן כשהתורה התירה פיקו"נ בשבת לא לענין להאכילו בלבד אלא לכל צרכיו כגון להברותו ולהדליק את הנר וכו', שהרי לכל פיקו"נ סילקה תורה קדושת שבת והחזירתה כחול גמור ע"כ, וכן הוא בהה"מ העתיקו המג"א סי' שכ"ח סק"ה, אבל כל זה היכי שיש לפנינו ענין של פיקו"נ, ואז שוב מותר לעשות אפי' דברים שאינו צורך והכרח גמור, כדי שיגמר ברווחא מילתא דמצוה, ולכן העלה דמשום הכי הותר להעדים לבוא ולחלל את השבת אף באיסורי תורה, דהיות שאפשר שיש איזה תועלת בעדותם בשום אופן, דהיינו שאולי נפסול כל שאר העדים ויצטרכו להם, ומאחר שהתחיל

שיתרשלו מליך עוד הפעם בשבת, לכן אי אפשר לחייבם על זה, וכ"ש שאין לחייבם שישכירו קאר סערוויס גוי שיביאם בחזרה מטעם זה.

אך אם אחרים חייבים להוציא ממון כדי לשכור גוי שיביא בחזרה את חברי ההצלה, הנה הדברי מלכיאל (ח"א סי' כ"ד אות כ"ב) ועוד חבל אחרונים סוברין, דאין חיוב על אחרים להוציא ממון בעד חולה מסוכן להעמיד לו מאכלים כשרים כדי שלא יצטרך לאכול טריפות, שהרי מכיון דמותר לו מפני פיקו"נ והחולה הוי אונס גמור, ואדרבה אסור להחמיר על עצמו, א"כ אין חיוב על אחרים להצילו מאיסור מאחר שאין כאן איסור כלל, ובשלמא כשאנו דנין על החולה עצמו כבר כתבנו שמחויב להוציא כל ממונו, דמצידו אנו רואים אותו כאילו יש לפניו שני דרכים של איסור ושל היתר, לכן הוא מחויב להוציא כל ממונו, כדי להנצל מאיסור, אבל כשאנו דנין מצד אחרים אין כאן איסור כלל, לכן אין לחייבם להוציא ממון על זה.

אולם הדברי מלכיאל (בח"ד שם) העלה לחלק דלאנשי הצבא מחויבין להמציא להם מאכלים כשרים כדי שלא יתפטמו בטריפות משא"כ לגבי חולה הנ"ל, והוא משום דאנשי הצבא הרי באמת יכולין לחיות רק על לחם צר ומים, אלא דחיישי' שבוודאי לא יוכלו לעמוד בנסיון ויאכלו מאכלות אסורות ח"ו וא"כ יש לדון בזה חיוב מצד לפני עור עכ"ד, וכוונתו נראה דדוקא בחולה שמוכרח לאכול בשר מצד פיקו"נ, ואין לו אלא בשר איסור אז אמרי' שהאיסור נהפך ונעשה היתר, וא"כ אין האחרים מצילין אותו מאיסור כלל, משא"כ באנשי הצבא הרי מצד פיקו"נ, אין צריכין יותר מלחם ומים, א"כ מה שאוכלין יותר מזה עדיין שם איסור עליה, וא"כ שפיר יש חיוב מצד לפני עור להציל אותם מאיסור.

וכן הוא גם בנידון, עצם החזרה מנסיעה לצורך פיקו"נ הוה חילול שבת, אך היות שחששו ח"ל שלא יצא מכשול יותר גדול מזה, שאם נאסור להם אז יתרשלו מליך עוד בשבת ויבאו לידי סכ"נ לכן התיירו להם לחזור,

הרי כבר נשמע מעולם כזאת, ועוד דמה צריכין יותר מהגמ' עירובין הנ"ל שהותר להם לחזור עם כלי זיינם ולחלל אף איסור דאורייתא, ומה שלא היה נפוץ ענין זה הוא מסתמא לפי שבדרך כלל בזמנם היה נהוג שהבעל או אחד מבני המשפחה או ידידם וכדו' היה מנהיג את החולה לבית החולים בעיר הזאת, ולא היה צריך לחלל כדי לחזור, או אפי' בעיר אחרת מ"מ בהם לא שייך הסכרא דא"כ אתה מכשילן לעת"ל וכמש"כ החת"ס שם בהתשו' הנזכר, דהרי אפי' אם לא נתיר להם מ"מ לא ימנעו מליך בפעם אחרת עם החולה שהוא ממשפחתם, ורק ליחידים כמו רופא שהוא איש זר היתה נוגע השאלה והתיר לו החת"ס, וכהיום שנתחדש חברת הצלה שרגילין לילך בקביעות לקריאת עזרה של אנשים זרים בכל שבו, ובוודאי אם נאמר לו שישארו שם ימנעו מלעסוק עוד הפעם בפיקו"נ לכן זה נפוץ יותר כהיום, אבל גם בזמנם כבר היה זה כמו הרופא הנ"ל.

בחיוב לשכור גוי להחזירם

ולענין אם יש חיוב להוציא ממון כדי לשכור גוי שיביא את אנשי ההצלה בחזרה ולא יצטרכו לחלל את השבת, הנה זה פשוט שאין לחייב את חברה ההצלה בעצמם שישלמו מכיסם לשכירות הגוי, שהרי בזה עדיין קיים החשש של א"כ אתה מכשילן לעת"ל, שהרי עדיין יהיה להם סיבה להתרשלות מליך אם יצטרכו להוציא ממון בכל שבת ושבת, ומטעם זה אינו נוגע כאן כל מה שכתבו האחרונים, הדברי מלכיאל (ח"ד סי' ט"ו) וכעין זה בערוך השלחן (יו"ד סי' ע"ב) בחולה שצריכין להאכילו בשר ולשחוט עבורו בשביל סכ"נ, וע"י הוצאות ממון מרובה יכול למנעו ע"י איזה אופן מלחלל את השבת, שפסק שם דמחויב לפזר כל ממונו למנוע חילול שבת עבורו, אמנם כל זה הוא רק במקום שאין חשש דשמא יבוא להתרשל בעתיד, דהיינו בחולה עצמו או אחד מבני ביתו אף אם יוציא כעת ממון, מ"מ גם בפעם אחרת יעסוק עוד הפעם ברפואות שלו, וכמש"כ לעיל בשם החת"ס, אבל אם נחייב את חברי ההצלה אז פשוט

ג) אין חיוב על אנשי ההצלה לשכור להם גוי קא"ר סערוויס שיביאים בחזרה, שהרי גם בזה עדיין קיים חשש דשמא יתרשלו בעתיד.

ד) ודווקא לחברי ההצלה שמנהיגים לביה"ח אנשים זרים, אבל מי שנוסע עם חולה ממשפחתו וכדו' שאין חשש להתרשלות בעתיד אסור לו לחלל את השבת.

ה) אבל חובה הוא על הציבור הרחב להוציא ממון לשכור גוי לחברי ההצלה שיביאים בחזרה כדי שלא יצטרכו לחלל את השבת.

ולכל אלו הרברים הסכימו הרבנים הגאונים ועד רבני הצלה דוומסב"ג והעלו כן להלכה ולמעשה.

אבל יותר טוב היה שיעמדו בנסיון וישבתו שם ולאחר כן ילכו לקריאת הצלה בלא התרשלות כלל כמקדם, ואז לא היה איסור משום צד אך היות שברור שלא יוכלו לעמוד בנסיון לכן דינם ממש כמו אנשי הצבא שיען דלא יוכלו לעמוד בנסיון לכן מחויבין להעמיד להם מאכלים כשרים, כן הוא נמי לגבי חברה ההצלה שמחויבין להעמיד להם אופני היתר.

להלכה:

א) אם מחוסר ממון וכדו' אין במקום זה גוי מוכן שיביא בחזרה את חברי ההצלה מותרין לחזור לביתם בשבת אף אם החזרה כרוך בחילולי שבת דאורייתא.

ב) ואפי' אם מסתמא אי"צ עוד הפעם לחבר הצלה או לאמבולנס"ס זה ג"כ מותרין לחזור באופן ששייך החשש דלעתיד יתרשלו

הנקודה הפנימית של כל השנה

יום כיפור הוא הנקודה הפנימית של כל השנה, וזה "קדשו צום" כי חכמה נקרא בשם קודש, היינו שצריך האדם לקדש את עצמו ביוה"כ בקדושה גדולה, שזה יכניס בו קדושה וחיות על כל השנה, שיוכל להשליך מאתו כל החיצוניות שהיא בבחינת המוקץ והתבן, אך שיהיה דבוק לפנימיות הקדושה שיאיר לו מאור החכמה, וזה "קדשו צום" הוא קדושת צום העשו"ר שהוא מספר יו"ד, וצו"ם הוא מספר מו"ק, שעל ידי הקדושה בצום העשור יכולים לבטל כל החיצוניות ולהיות דבוק בהנקודה הפנימיות כל השנה.

(מגן אברהם)